

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
: kózó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bur villamos vasut-
órház megállóhely.

Budapest, VI., Frangepán-u.

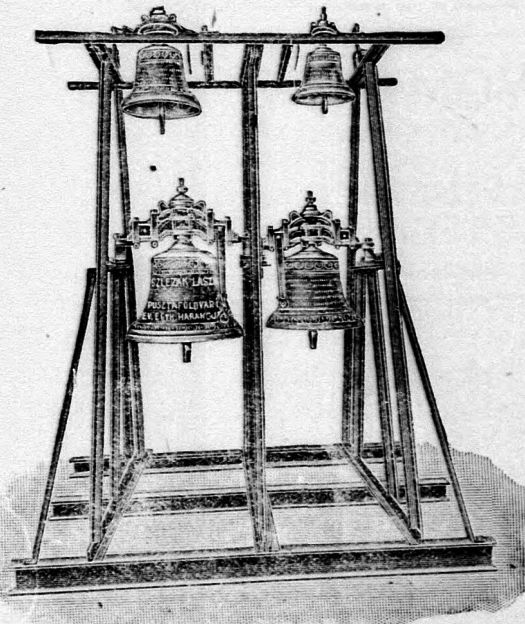
1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

77. szám. (Saját házában)

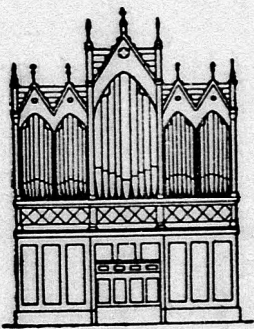
Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes
egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban
ujjonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó haran-
gokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a leg-
szébb zengzetben, a legfinomabb harangérből, tiszta
csengő hanggal. Minden harang hangja előre látá-
roztatik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak
bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelsze-
reléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár
kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legújabb
öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harang-
jait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai,
sussai, szentendrei, tiszadadaí, zádorházaí, orosházaí,
apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelen-
leg öntöm a törökszenimiklósi ref. egyház 4 harang-
ját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját
2400 kg., az olaszliszkaí egyházét 600 kg. súlyban.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a
helyszínére saját költségen utazik.
Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174-16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár .....

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang.
egyház részére készültek, méltóságos Balla Mi-
hály miniszteri tanácsos úr rendelkezésére.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb
orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi
udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításokon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló
tisztá légnyomású oronszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.
40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”,
amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangoláscskat a legmérsékeltetbb árban teljesít.
Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal
kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

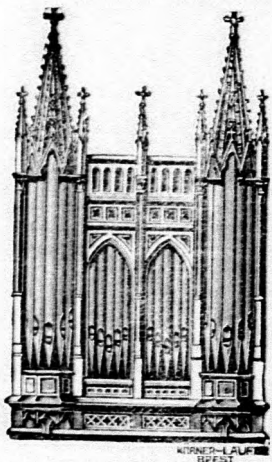
SAKSZERŐ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA VÁLLALATA o o o o
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
országos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlja kitűnő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elektromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. — Raktáron kitűnő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban

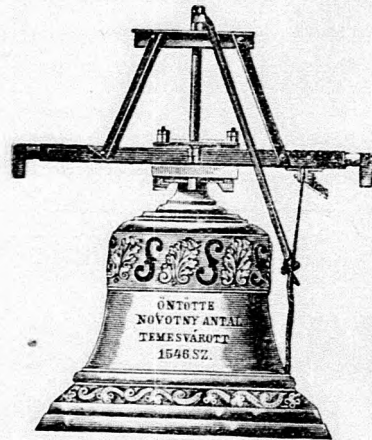
Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványok. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgálhatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-
éremmel kitüntetve.

Király balzsam

Köszvény és

csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

"Arany egyszarvu" gyógyszer-tára a hol mindenn bel- és külső gyógyserkülönlegességek erdelti árakban szerzhetők be.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
: kózó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél 1ven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kózó összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Lelkészképzésünk tudományossága.

Vargha Zs. és Baráth J. kollegáim lapunk 30. számában nagyon finoman, de teljes bizton-
sággal rámutatnak két fő papi betegségre: a ke-
vés tudásra és a sok adminisztrációra. Örülök,
hogy ebből a járványszerű adminisztráció-lázból
kezdünk kigyógyulni. Ezt mutatja az, hogy a
túlzott adminisztrációt fölöslegesnek tartjuk és
hogy az „adminisztratív tehetség“ senkinek se
imponál többé. Sőt pl. a magam kicsiny papi
köre a nagyon tehetségtelen papot adminisztratív
tehetségnek hívja, minden lebecsülését belepré-
sélvén e névbe. S ugyancsak a mi vocabuláriumunk
a nagyon tudatlan papot „praktika theologus-
nak“ nevezi. Célzásul arra, hogy a föld porá-
ból fölemelkedni nem tudó ember rendszerint a
gyakorlati érzékére hivatkozik és sok pap elejt-
vén tudásvágyát, fennem hirdeti, hogy ő nem
könyvmoly, hanem a bölcsétevéő tapasztalatok
gyűjtője. Pedig kár felejtetni, hogy a tapasztalat-
gyűjtés a tanuláshoz primitívebb módja, a tanu-
lás pedig a tapasztalatok gyorsabb gyűjtése.

Föltétlenül szükségesnek tartom tehát én is,
hogy a pap élethivatásának tudósa és művésze
legyen, mert szinte inkább lehet valaki orvos
orvosi tudás nélkül, mint pap theol. tudás híján.
De ha szívében tudásvágy van, igazolódik majd
rajta a latin mondás: *serva scientiam et scientia
servabit te, szolgáld a tudományt és az segítő
szolgáddá lesz.* S ha a pap a lelkipásztori tudomá-
nyos képzettséget adminisztratív sürgés-forgás-
sal vagy tudásnélkülvaló pietizmussal akarja pó-
tolni, rövidesen éreznie kell, hogy szellemi ho-
rizontja a lehető legszűkebbre szorul össze, akár-
csak a rossz tanáré, aki az egyetem elvégzése
után szakcsoportját nem művelvén tovább is,
tudása lassanként akkorára zsugorodik össze,
mint a diákok által használt kézikönyv tartalma.
Hangsúlyozom hát, hogy a papnak a theologia

elvégzése után kell még igazán derekasan ta-
nulnia, mert egyszer csak azon veszi észre ma-
gát, hogy annyit tud a hitre vonatkozó dolgok-
ból, mint amennyi a kis kátéban van és így
csendesesen kimarad a tudományosan képzett em-
berek sorából éppen akkor, midőn szükséges
lett volna, hogy tudásának fennsőbbsege legyen
ellenállhatatlan útegyengetője. Ehelyett azonban
lépten-nyomon kiütözik az élethivatásához szük-
séges szaktudás hiánya. Hol és miként, arra
sorolok föl néhány példát.

A papot elsősorban az egyházi beszédein
keresztül nézik. A pap beszédeiben a theologia
népszerűsítője. S amíg — fájdalom! — híveinél
a lelki életre vonatkozó tudnivalók igen csekély
mértékét tételezheti csak föl, addig önmagának
szaktekintélynek kell ezekben lennie. S mégis
gyakorta kell hallanunk a Spurgeon szavait: „ha
az ember valamely geologus egy előadását meg-
hallgatja, a geológiáról, annak rendszeréről, vagy
e rendszer valamelyik részéről világos tájékozód-
ást nyer“. De egy predikátor meghallgatása
után nem kap tiszta képet a christianismusról
vagy annak valamely az élet nyomorúságai kö-
zött bátorítást, vigasztalást, megnyugvást adó
tanításáról. Heves szónoklatok legtöbbször csak
a tudatlanságot takaró fügefalevelek. Ha pl. én
egy nyomtatott beszédet olvasok, első bántó
hiányként azt látom, hogy az író a textust nem
verificalta, vagyis az eredeti szöveget nem nézte
meg. Amely pap pedig vallásának szent könyveit
eredetiben nem ösmeri, megszünt tudományosan
képzett pap lenni. Így igen sokat veszthetett az
a kollegám a papi tekintélyéből, akitől egy or-
vos azt kérdezte: „hol van a Biblia első kéz-
írata?“, mert nem ösmerve a szövegkritikai ku-
tatásokat, nem adhatott épkezláb feleletet. —
Egyházi beszédeinket mily színessé, kedvessé
lehetne tenni egy kevés kortörténeti, ókori geográ-
fiai, archeologiai (régiségtani) ösmerettel. A Bib-

lia theol. tantartalmának systematikus tudása pedig biztosítaná a beszédek jól alapozottságát és tanbeli egységességét. Ma a legtöbb szószéken csak „a szeretet járja” és olyanok az egyházi beszédeink, mint az öreg, régismert zongoradarabok. Ha egy akkordot hallok belőle, a többit könnyen elfütyülöm. Nem érzik a beszédeinken a szakképzett ember kezenyoma. Minek írni, mondani olyan beszédeket, amelyet minden jobb kaliberű állami tanító, ügyvéd és végrehajtó is tudna? Ne tessék azt mondani, hogy a sok tudomány csak városi papnak való. Az orvostudomány bírása nélkül a falusi orvos is hasznavehetetlen.

Előkelő vidéki papot hallgatok. A mellettem ülő ügyvéd-ösmerősöm a fülembé súgja: „színtiszta perzsa dualizmus”. S míg a lelkesen szónokló kartárs tovább rajzolta az Él tet és a Halált, mint valami egymással viaskodó egyenrangú princípiumokat, a szomszédom azt kérdezte: „nincs önöknél egy olyan könyv, amiben le van írva, hogy mi a református hit tartalma?” Biztosítottam, hogy van és pár korona az ára. — Bizony a papnak „theologus semper paratus”-nak kell lenni és legyen otthon mindig a rendszeres hittanban, hogy minden beszéde „tanszerű” legyen s nehogy úgy járjon, mint az a katecheta kollegám, kinek a Pest-i Hírlap szerkesztősége telefonon ezt a kérdést adta föl: „Szerkesztői üzenetben válaszolnunk kell arra a kérdésre, mi a látható és láthatatlan egyház? De nem tudjuk. Kérnök megmondani”. S a kollega egészen helytelen választ adott. — Mellőzzük hallgatással azt,

hogy sok prédikációban hozzánk méltatlan lekcisnyléssel és tájékozatlansággal szólunk a nem keresztyén vallásokról. Nem lehet pedig művelt pap az, aki a maga vallásán kívül az összes többiekét is nem ösmeri. — Hát a vallásfilozófia? „Mindenüttjelenvaló-e az Isten?”, kapja föl egy műveltségtől sziporkázó társaságban a pap a kérdést. „Igen”. „Hát akkor benne van-e a cigarettám hamujában?” Bizony tudás nélkül a pantheistikus és personalis istenfogalmak örvényei között csak elmerülni lehet. A biztos tudás pedig a falusi pap szellemi életét is nagystilűvé teszi.

Mily könnyű a gyakorlati lelkipásztorkodás a teljes tudományos fegyverzettel bíró papnak. Szószéken, iskolában, a pastoralis cura mezején egyaránt, ha minden többi tanulása és tudása e gyakorlati célokért történt. S ha hozzá még tudja azt is, hogy az elméleti theol. tudást, miként lehet helyesen alkalmazni, értékesíteni, vagyis, ha ösmeri a gyakorlati theológiát. Alapjában véve ugyan az egész theologia gyakorlati tudomány, mert gyakorlati célokat szolgál (scientia ad praxin); a gyakorlati theologia azonban az istenországáért, főképpen a lelkipásztorok által folytatott tevékenységről, — azaz a gyakorlatról — szóló tudomány (scientia praxeos), a gyülekezet vezetésének elmélete. Eszerint a gyakorlati theologia tudomány, elvek megállapítása s nem irodai teendők s efelék összesége. Annyira tudományos jellegű élethivatás tehát a papság, hogy még a gyakorlati részét is egy theologiai tudományág — a gyakorlati theologia — által meg-

TÁRCA.

Világháború.

Virrasztó, lázas, néma éjszakákon,
Úgy tetszik, hallom a csaták zaját.
Lelkem előtt robogó hadsorok,
Szuronyrohamok iramlanak át...
Shogy büszke, szép fajom ott látom égni,
Hol a vész és dicsőség legnagyobb:
— Arcom kigyúl, örömköny gyül
[szemembe
S büszke vagyok rá, hogy magyar vagyok!

De hajh... virrasztó, lázas éjszakákon,
Míg hallom zúgni a csaták zaját,
S lelkem előtt robogó hadsorok,
Szuronyrohamok iramlanak át:
Ez emberirtó, szörnyű gyilkolások
Vértengerében összeborzadok;
Kétségbeesve fölzokog a lelkem,
S szégyenlenem kell, hogy ember vagyok!

Szabolcska Mihály.

állapított elvek szabályozzák. Így a pap semmiképpen sem lehet lelki kézműves vagy kegyeskedő formulák végrehajtója. Basilius mondása csengjen mindig a fülébe: *Μη τεχνολογεῖν, ἀλλὰ θεολογεῖν.*

Ha már a tudományos képzettségünkről van szó, szabadjon egyetmást írni a papi magánkönyvtárakról. A házi könyvtár hiánya mindig a kulturátlanság jele. Csak alapvető theologiai könyveket vegyünk. A napokban egy pesti Múzeum-körúti antiquariumban egy emlegetett vidéki lelkészi hivatal levélborítékát látom. Olyan érzésekkel vettem a kezembe, amilyenekkel a jó barát kezét szoritjuk meg. A bibliofil kíváncsisága győzött és megnéztem a könyvrendelést. Ámulva láttam, hogy a kartárs leírhatatlan című könyveket rendelt. — Azt sem értem, hogy mire jó némelyik kollegának végéremehetetlen tömegű beszédes kötetekből, ágendákból álló könyvtára. Aki mankón kezd, mankón is végzi. — Még kevésbé értem a kegyes indulatú kollegák traktatus és népszerű vallásos iratokból álló gyűjteményét. Képzeljétek el, hogy milyen szegényes dolog lenne az, ha egy vegyésznek vagy orvosnak a könyvtárában a tudományos szakkönyvek helyett népszerű vegyész- és orvosi iratocskák lennének. — Gyakran gondoltam már arra, hogy összegyűjtöm és közreadom az alapvető, tudományos theologiai könyvek címeit, melyek papi működésem tapasztalatai szerint a prédikátor könyvtárában nélkülözhetetlenek. Sőt a multkori Múzeum-körúti eset azt is sugalmazta, hogy jó lenne közölni pl. a református papi és egyházi vonatkozású és érdekű magyar szépirodalmi könyvek címét is.¹ (Sok klasszikusan szép könyv kerülne így még a tisztelendő asszonyok kezébe is.) Egy jeles könyvekből álló házi könyvtár valóságos kis egyetem.

*

Korunk papi ideálja csak a tudományosan képzett pap lehet. Legokosabb az egész theolo-

¹ Csak mielőbb! Ezzel a hasznos szolgálattal hála kötelezné tanulni és tudni vágyó lelkéseinket. h. szerk.

gia mai állásáról tájékozódni és azután a theol. tudományágak közül a hajlandóságainknak leginkább megfelelőt szakszerűen művelni. Akármivel is, csak foglalkozzunk tudományosan. Világos és tanult fej, keresztyéni érületű tiszta szív nélkül nem pap a pap, mert senkit se tesz pappá a palást. Non omnes, qui citharam habent, sunt citharoedi.

Az újtestamentomi gyülekezet fundamentuma és főntartó ereje ez: foglalatosak valának az apostolok tudományában. Csel. II. 42. És meggyőződés, hogy minél távolabb áll valaki a tudományos képzettségtől, annál távolabb áll a papi hivatástól. És bármely vallás legyöngülésének első oka volt mindig, papjainak a papi tudományosságtól való eltávolodása, mert híveik kénytelenek voltak más vezetőket keresni. Nagy szabálya a jó papnak: Theologus sis amore, more, ore, re. — A legmagasabb papi ideált tartva szemünk előtt, legjobb erőinkkel küzdjünk annak eléréseért.

Budai Gerson,
budai s. lelkész.

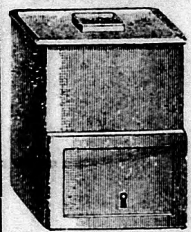
A háború kezdetének évfordulóján.

Egyházi beszéd.

A. i. Ézsaiás XII. 2. Az erős Isten az én szabadítóm, bízom és nem félek, mert nekem erősségem és dicsőségem.

Egy esztendő viharzott át felettünk a még ma is dühöngő véres zivatar kezdete óta. egy év, melynél borzalmasabbat, véresebbet még nem látott a világ. S különös, mi mégis emelkedett érzésekkel s hálátelt szívvel állunk meg az Úrnak templomában, az erős Istenhez, mint szabadításunk kösziklájához, ég felé szárnyal hálafohászunk; s bár teljes erővel dül még körülöttünk a háborúnak véres pusztítása, nem rettegünk, nem félünk, jövőre irányuló bizalmunk erősebb, mint e háborús esztendő bármely napján volt, mert kétségtelen jeleit látjuk, bírjuk annak, hogy az Isten a mi erősségünk, igaz ügyünket elbukni nem engedí.

Avagy azoknak az északról felénk törő vészterhes fellegeknek elvonulása, — mely még pár hónappal ezelőtt is ezrek és ezrek szívét remegtette meg a közeli

Kifoszthatlan alamizsna-persely.

Sem feltörni, sem bármilyen módon az ezüst-, vagy papírpénzt belőle kiszedni nem lehet. (Szabadalmazva.)

Falra vagy asztalra erősíthető, vaslemezről, nagyon erős kivitelben, Wertheim zárral, két kulccsal, tölgyfa színre festve és fényezve. 25 cm. magas, 20 cm. széles, 14 cm. mély, súlya 4-40 kilogramm.

Ára csomagolással 32 korona.

Gyártja:

Jurisics Márton harangöntő és harangfelszerelő

BUDAPEST, VI. KERÜLET, RÓZSA-UTCA 51-53. SZÁM.

*

s minden percben reánk jöhető veszély tudatában — nem varázsolta-e az aggódo lelkekbe az otthon biztonságának boldogító érzését; s az a tudat, hogy hazánk földjét idegen ellenség nem tapodja már s az a hely, hol szeretteink élnek, nem elnyomott, nem szabadságától megfosztott föld, de független, szabad, ellenségein megszámlálhatatlan győzelmet vett hatalmas ország: nem emeli-e önérzetünket, nem acélozza-e meg a további küzdelmekre karjainkat s nem támasztja-e fel lelkünkben a hálának s a bizalomnak lángoló érzését azzal szemben, aki „a mi szabadításunk, erősségünk s dicsőségünk” volt mindezeideg?!

Valóban szinte értékelni se tudjuk még eléggé az áldást, melyet fegyvereink eddigi győzelmével adott nekünk az Úr. Az igazság mérlege, melyre tétettek a harcban álló összes nemzetek — úgy látszik — nem a mi hátrányunkra billen. Azok, kik egy esztendővel ez előtt oly kevélyen s elbizakodottan törtek ellenünk, már eddig is megaláztattak, az igaz ügy szolgálatában állók pedig felmagasztaltattak; s mindezeket az Úrnak hatalmas karja cselekedte „az erős Isten övedezett fel minket erővel”, hogy hitünket, bizalmunkat el ne veszítsük s a csüggedés erőt ne vegyen rajtunk; s hazánk iránti szent kötelességünket ott a távolban, a harc mezején s itthon csendes otthonunk falai között hiven, igazán teljesíteni tudjuk.

* * *

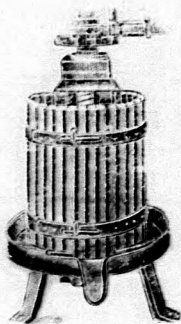
Mint a fényszórónak sugárkévéje sötét éjszakákon mértföldre világítja be a tájat s a kutató szem előtt feltárja annak titkait, rejtelmait: úgy világítja meg a jövőbe látó isteni lélek átható erejével az elkövetkezendő idők eseményeit az, kinek ajkáról legesudásabban s legigazabban szólottak Istennek kijelentései. „*Meglássátok, hogy támad egyik nemzettség a másikra, egyik ország a másikra és lesznek éhségek és döghalálok minden helyeken. És akkor sokan megbotránkoznak és egyik a másikat elárulja és egyik a másikat gyűlöli, még az atyafiúi szeretet is meghidegedik sokakban.*” (Máté 24,

4., 7., 10., 12.). Máté evangyéliomának előadása szerint Jézus szólott így egykoron tanítványaihoz. Mintha csak az elmúlt esztendőnek rémes eseményei lebegtek volna jövőbe látó tekintete előtt. A háborúnak öldöklő angyala, melyre vonatkoznak a fenti jóslat megrázó szavai, nem száguldott-e át világrészeken s nem járt-e nyomában mindenütt felelem, *ínség, szegénység és halál?* Hát nem a vak *gyűlölet*, nem a legnemtelenebb indok szülte ellenséges érzés dobta-e a népek közé azt a tüzesóvát, mely lángba borította csaknem az egész világot? Nem ez a gyűlölet irányította-e azt a gyilkos fegyvert, mely egy nagy birodalom várományosát fektette a sirba életének javakorában, ifjú, hitvesével, kinek koporsójára a könnyek tengere hullt; s halála még ma is bosszúért kiált fel az égre annak, ki a nagy mérközés első áldozata lett, hiszen ő is ép úgy a kötelelességteljesítés megszentelt mezején hullatta véré, mint ama sok ezer hősi halált halt édes testvérünk, kik az igazság diadaláért folytatott harcban bizonyosságát nyújtották hazájuk iránti törhetlen ragaszkodásuknak.

S ez a gyilkos merénylet nem a *megbotránkozás* viharát fakasztotta-e ezrek és ezrek lelkében? Nem támadtak-e megbotránkosások ellenségeink egyéb barbár cselekedetei miatt is? Nem voltak-e *árulások*, melyek oly sokak pusztulását vonták maguk után? Nem támadt-e egymásra ugyanannak a fajnak a gyermeke, lehet kényszerűségből, de lehet elvakult vad indulatból? A szövetségi hűségsegesnek s *árulásnak* nem a legrettenetesebb példáját nyújtotta-e egy nemzet, mely még ellenségeink némely elfogulatlanabb részét is megbotránkoztatta?!

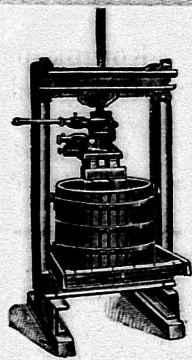
Oh bizony, bármennyire megedzöttünk is már az idők viharában, még most is remeg az embernek a lelke, egy világ fájdalma nehezedik szívére, ha azokat a borzalmakat felidézi emlékezetében, melyek egy háború viharának szinte elkerülhetetlen járuléka.

És az Úr, a mi erős Istenünk meghallgatta a milliók ajkáról hozzábocsátott esdeklő könyörgéseket, hiszen most a világháború kezdetének évfordulóján el-

URSUS

borsajtó a jelenkor legtökéletesebb kézi sajtója, a csavar acélgolyós csapágyon forog s ezáltal könnyen a legnagyobb nyomás érhető el. A kosár kifordítható s így a törköly emelés nélkül egydarabban esik ki. A must vasrészekkel nem érintkezik, miáltal a bor megfeketedése ki van zárva. Árjegyzék kívánatra bérmentve küldetik

Tóth Gyula vaskereskedő Debrecen

Városház sarkán.

mondhatjuk, hogy nagy részben eloszlatta fejünk felől az aggodalmak sötét fellegét; „*adott erősséget az ő népének*“ (Zsolt. 29¹¹). hogy híven kitartson a nehéz harc idején s ellenségein újabb és újabb győzelmet vegyen s „*a dicsőségnek felette igen való állandóságát szerezte meg nekünk*“ (2 Kor. 4. 17.) Hogy tehát annyi vész és vihar között meg nem emésztettünk s hazánk épsége szinte érintetlennek mondható: ez a tudat az Isten iránti buzgó hálaadásnak érzését kell, hogy fakassza mindnyájunk lelkében.

* * *

K. T.! Az életnek az emberi élet s küzdelemnek sajátos törvénye, hogy amihez könnyen jutunk, azt nem tudjuk eléggé megbecsülni; ellenben amiért küzdenünk kell, az értékessé válik reánk nézve. Igaz az is, hogy áldozatok nélkül nincsen tartós siker, küzdelem nélkül nagy célokat nem érhetünk.

Miért oly drága, miért oly becses előttünk hazánk szabadsága, melyért ha kell, minden áldozatra készek vagyunk? Azért, mert vérrel, nehéz küzdelmek árán szerezték meg őseink, nehéz véres harcokban kell küzdenünk nekünk is annak megtartásáért.

Bizony nehéz volt a harc. önfeláldozással teljes s irtóztatóan véres az elmúlt esztendő küzdelme s épen ezért hazánk épsége, nemzetünk szabadsága, függetlensége, melynek szolgálatában állott s melyekért harcolt s harcol testünknek, lelkünknek minden paránya, annál kedvesebb, annál értékesebb reánk nézve.

Erre tekintve örök hálával kell emlegetnünk azoknak a nevét is, kik mint az Úr akaratának eszközei, a legnagyobb önfeláldozással hullatták s hullatják véreket a távoli harcmezőkön; s heteken, hónapokon át bámulatos elszántsággal türték a háborúnak minden borzalmát s nélkülözéseit; kik „*Istenben bizván, erősen cselekedtek s eltapodták az ellenünk támadókat.*“ (Zsolt. 60¹⁴.) Van-e szó, a hála tolmácsolásának szava, mely gyöngene volna velük szemben s van-e tett, mely egyenértékű lehetne azzal az áldozattal, melyet ők hoztak már

eddig is hazánkért, mindnyájunkért, az emberiség szebb, boldogabb jövőjeért?!

S hogyha mégis felénk hangzik a szó, hogy segítsünk kötözgetni azokat a vérző sebeket, melyeket a háború borzalma okozott, siessünk támogatására filléreinkkel annak a különben sok gonddal küzdő államhatalomnak, mely mint tapasztaltatók, ez ideig is nagy gondoskodással s körültekintéssel igyekszik minden háború-okozta nyomort enyhíteni; ha mint most is, a háború első esztendejében rokkanttá vált hadfiakat ajánlja mindnyájunk jóindulatú támogatásába, azokat, kik mindnyájunkért szenvedtek s egész életükön át kénytelenek majd hordozni csonkán, bénán egy véres küzdelem átkát s terheit: lehetne-e közöttünk olyan, ki közönyös érzésekkel bedugná fülét a kérő szózat előtt s nem sietne jó szívvel támogatni a segélyre szorulókat.

K. T.! Egy gyönyörű vonás nemzetünk életében az a lelkes áldozatkészség, mellyel egyesek, úgy mint testületek a háborúnak eddigi tartama alatt milliókat és milliókat adtak önként a nyomor enyhítésére s az államhatalom támogatására; s ezzel míg egy részről nagy mértékben segítették elő seregeink harci készségét, más oldalról kétségtelen bizonyosságát nyújtották áldozatkész keresztyéni gondolkozásuknak. . . . Vajjon nem az erős Isten tette-e erőssé a szíveket, hogy mindezek így történtek s a könyörülő szeretetnek olyan gyönyörű virágai nyíltak, annyi vész és vihar közepett? . . .

Hát azok az édes szülék, hitvestársak, gyermekek, kik szívük szerelmét, gyámolukat, támaszukat adták oda a haza védelmére, talán könnyes szemmel, vérző szívvel, de öntudatos szent elhatározással s azzal az erős meggyőződéssel, hogy áldozatuk a haza javáért van s még Isten előtt is kedves áldozat: nem méltók-e arra, hogy tisztelettel s hálával tekintsünk reájuk? Nem keresztyéni kötelességünk-e igaz részvétellel fordulni feléjük s nem kell-e tőlünk telhetőleg enyhíteni az ő fájdalmukat, a veszteségnek a fájdalmát, melyet bizony — sokaknál — a viszontlátás édes öröme már nem enyhíthet.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

Óh de micsoda minden emberi erő az Isten erejéhez mérve; micsoda minden emberi vigasztalás ott, hol az isteni kegyelem kezdi el a maga munkáját!

Hány gyermekéért aggódó édes anya keserve enyhült már s változott át esendes megnyugvássá, ha ég felé tekintve, szárnyaló imádságával felkereste az egek Urát! Hány férje után sóvárgó hitvesnek búsongása, kínos tépelődése nyert enyhületet, vigasztalást ama esodás, felülről jövő erő, Isten lelkének ereje által?! Még azok is, kik édes apjukban, hű férjükben s jó gyermekükben nagyon sokat, talán mindent vesztek, ama felsőbb erő érintésére a kétségbeesésnek lelkét marcangoló érzése helyett esendes megnyugvással, s a fájdalom tüzeiben minden földi salaktól megtisztult büszke érzéssel gondolkodnak már arra, ki szívüknek mindene volt s kit Istennek végéremehetetlen akarata a legdicsőbb halál osztályosává tette.

S hányan vannak aztán, kiknek közelebbi hozzátartozójuk nem küzd ott a harcok mezején, de a közös aggódás, a közös részvét, mely lelküket eltölti, s a haza kétes jövője feletti töprengő érzések ég felé irányították tekintetünket, s onnan várták s nyerték a lelküket megnyugtató, szívüknek erőt adó isteni kegyelmet.

Óh az éjszakáknak halálos esőndjében de sok ezer lélek téveteg gondolatja szállt el már eddig is messzemesse, s keresve az Istent, szíve szerelmével epekedve szólott:

„Világok Királya!
Óh jelentsd meg nekünk
Vigasztaló fényben
Hol s mikor jelen meg
Népek vágya, imádsága
Diadalmas élte. —
Győzelemnek glóriája:
Galambszárnyú béke?!...“

K. T.! Bár e vágy testet nem öltött még, de a buzgó imádság bizonyára megtalálta, akit keresett; s eljő az a várva-várt idő, — talán nem is olyan nagyon soká, — midőn az egek Úra végső diadalra viszi az igazság győzhetetlen fegyverét, s „megáldja majd az ő népét békeséggel“ (Zsolt. 29. 11.).

„Bízzátok az Úrra a ti dolgaitokat, s a ti gondolataitok végbe mennek“, „minden gondotokat Ő reá vessétek, mert ő neki gondja van ti rólatok“ (I. Pét. 5. 7.), így szól az írás, ilyen világosak s megnyugtatók szent könyvünk szavai. Hát lehetne-é aggodalmunk s kétségünk a jövő miatt? Ő, ki ezer éven át annyi baj s vesztély között megőrizte nemzetünket, ki egy esztendő vesztély harcaiban is, midőn annyi részről s oly nagy számmal tört reánk a gyilkos ellenség, mintegy kézenfogva vezetett bennünket s oly sok diadalmat adott nekünk ellenségeink felett: gondolhatnók-é, hogy a még

hátra lévő küzdelmeknél megvonja tőlünk égi kegyelmét, ha az igazság útjáról le nem térünk s hozzá hűtelenek nem leszünk?

Vétkeznénk az örök hatalmú Isten ellen, ki nekünk szerető édes Atyánk, ha a bizalmatlanságnak, a hitetlenségnek ilyen gondolatai férköznének a mi lelkünkhez. Ne nézzünk hát aggódással a jövőbe, melynek előtte állunk, s mely bizonytalan homályban borong előttünk.

Azt tudjuk, mert tapasztaltuk, hogy az élet megpróbáltatásokkal teljes. Tudjuk azt is, hogy egy nemzetnek az élete se ment a viharoktól s vészes háborúk fergetegétől; s bármennyire igyekezzék is magától eltávolítani a versengéseket — fájdalom — el nem kerülheti.

Midőn azért hálával gondolunk a mi kegyelmes Istenünknek jóságára, mellyel a közel múlt vészes napjaiban nemzetünket, javainkat a pusztulástól megőrizte: a bizalomnak kiolthatatlan érzésével kérjük őt, hogy ne vonja meg tőlünk ezutánra sem az Ő erejét, melyet megdicsőített már is a mi erőtlenségünkben. Ékesítse a bölcseségnek lelkével vezetőinket; acélozza meg bátor s vitéz katonáink szívét s karjait; vigye újabb és újabb győzelemre fegyvereinket; s a győzedelmesen megvívott harcok után hozza el reánk a békeségnek várva-várt idejét, azt a boldog időt, midőn a nemzetek megbékülve szeretettel ölelkeznek majd s kart karba öltve igyekeznek a tökéletesedés nagy célját megközelíteni, s megépíteni már e földön Istennek tökéletes országát.

A bennünket támogató isteni erőnek kétségtelen jeleit látva, forduljunk hát hozzá bizalommal s nem félelemmel és retteggéssel, hogy e világfelforgató vihar elmúltával tegye a mi édes hazánkat a fejlődésnek s virágzásnak boldog országává, honnan népek millióinak hálaéneke szálljon az egek Urához, nemzeteknek hatalmas Istenéhez. Ámen.

Rohod, 1915 július 26.

Bokross Elek,
ref. lelkész.

Quem dii . . . . .

Olvasva azt a fájdalmas panaszt, amely Baráth Imre kollegámnak a „Csendes falusi paróchiák“ c. cikkén átvonul, — biztosra veszem, hogy ha már címül oda nem írta, — oda fogja írni legalább a végire, hogy „akit az Istenek gyűlölnék, pappá tettek.“

Azután előveszem a „Névtárt.“ — Feltételeztem ugyanis, hogy a panaszának kell valami tárgy alapjának lenni. — hogy legalább is egy 5—6 ezer lelket számláló 8—10 iskolát fentartó egyháznak a papja, — tehát ahol a helyzetből folyó kormányzati teendők, „rubrikák készítése“ nem hagynak neki időt a tollforgatásra. A névtár azonban azt mondja, hogy „Gáva 979 lelket, két tanerőt számlál.“ — Szép szám, van köztök teendő,

mint ahogy van mindenik egyházban, ... de még se oly nagy, hogy helyzetéből kifolyólag joga volna a cikkében megnyilvánult panaszkodásra. Nincs még általánosságban sem! Mert azok az irodai munkák, melyeket mint „felesleges“ terheket felsorol, azok ma már nem terhek, hanem szent köteleességek, — amelyek ma már nem csak törvényileg, de *lélek szerint* is úgy oda tartoznak a ref. papi álláshoz, mint a predikálás. A számuk se oly nagy, mint ahogy kollegám írja, — de bizonyára maga se hiszi. — Lehet mellette élni az eszméknek, a gondolatoknak, — órákat szentelni az „író“-asztalnak is, — amire biznyság maga a gávai lelkész is, akinek a neve, mint predikációíróé, nem ismeretlen előttünk. Szeretem hinni, — hogy minden panaszának, szinte incidentaliter, — csakis ebben, abban rejlik az alapja, — hogy a meditalásában megzavarhatták valami „rubrika“ készítőssel. — Ez azonban még nem ok a panaszra, az olyan hangzatos általánosításra, hogy „rettenetes sok sablonos írnivalója van a mai papságnak“, — s hogy „megvan zavarva a csendes falusi paróchiának a régi nyugalma és csendessége.“

A *„régí nyugalom a régí csendesség!“* Remélem, hogy nem annak a kornak a nyugalomát kívánja vissza, amelynek a csendességét mégis csak megzavarták, legalább egyszer egy évben a ... papmarasztó bottal. És nem is azt a csendességet, amely abban kulminált, — tisztelet adatván itt is a kivételeknek, a régi „nagyoknak“, — hogy a méhes csendességében egyik pipa-dohány a másik után fogyott el. Ha nem csalódom, ha jól olvastam a sorok között, — a kollegámnak az volna a vágya, hogy ő ne törődne semmivel, csak a katedráljával ... no meg az íróasztalával. — Igen szép, igen ideális állapot, — de nem írom alá. Boesánat a hasonlatért, de ha mi nem teszünk egyebet, csak annyit, hogy a katedrában imádkozunk, predikálunk, beteget látogatunk, — és olvasgatunk egyes tudományos műveket, — nem vagyunk különbek egy cseppet se annál a diáknál, aki minket alkalmilag helyettesít. Bizonyára első a *„lélek“* iránti köteleesség, de egyházaink jóléte, virágzása, a jövője szempontjából ép olyan köteleesség az is, hogy egyházainkat erőssé tegyük az *anyagiakban* is. Erre törekszik a mi püspökünk ... *templomon kívüli* agitálásával, — az irodájában, a sablonnal, a rubrikával. Kisebb körben, az ő egyházaikban ugyanezt végezték, hordva a porszemeket egy Andrássy Kálmán és egy Vas Mihály, — akik tudják azt nagyon jól, — hogy egy lelkésznek nem csak a templomban, de azon kívül is száz szemének kell lenni, vigyázni nem csak a lelkekre, — de az egyház vagyonának a kezelésére is.

A régi „csendes“ világban! Hát az bizonyos, hogy akkor nem volt annyi irodai munka. Esztendőben 4-szer lemásolták a „kurrens“-t, ... és rendben volt minden. De nem is kiabáltak ám sem a kongrua, sem a korpótlékért! ... Ismeretlen volt az adócsökkenési segély,

az 1848. XX. t. e. még inkább csak papiroson állott. Ha mi kívánjuk és kívánjuk ezeknek a végrehajtását, meg is kell dolgoznunk érte, meg kell dolgozni édes örömmel, nem pedig panasszal abban a tudatban, hogy eltekintve a magunk hasznától, egyházaink jobb jövőjének rakjuk le az alapját.

Még ez se elég! Önmagunknak, a kormányok kegyétől függetlenül meg kell teremtenünk minden egyházban azt az „egyház-fenntartási alapot“, amelynek a módozata ép a kollegám cikke után következik. Szobatudós módon a lelkésznek ezt se lehet megteremteni, — hanem kézbe fogva a gyepőt vigyázni, hogy a szekérre felesleges teher ne kerüljön. Mert ha tapasztalatból nem is, de hallomásból bizonyára tudja a kollegám is azt, hogy sok helyen a sógorok és komák közt az egyházaknak a kiadásai duplán számíttatnak, — a bevételek tételei nem fedik mindig a valóságot. Ám ha én mint lelkész nem ügyelek a valóságra, — a „számadással“ nem törődöm, — a vagyonkezelést nem ellenőrzöm, — nem csak a jelent, de a jövőt is megkárosítom, meg azt az egyház-fenntartási alapot, amelynek egyik jövedelmét ép a pénztári maradvány 10—20%-ka fogja képezni.

A bürokratizmusnak én se voltam soha barátja, — de állítom ismételtén azt is, hogy a mi irodai teendők még nem bürokratizmus. Megengedem azt is, hogy az irodai teendőket illetőleg lehetnek túlzások, felszégések, de ez nem ok arra, hogy félredobjuk a rendnek, a pontosság, a felügyeleti hatóságnak, — egyben a jobb jövő alapjait is. — Azokat a statisztikákat, irodai teendőket hozta magával a magunk és egyházaink nyomorúságos állapota. javítása (kongrua, korpótlék, adócsökkentési segély, iskolák állami segélye), — és hozza magával a kor, — amellyel a református egyház igyekezett lépést tartani minden időben.

Sütő Áron,
gáti ref. lelkész.

Gyász beszéd.

Mondtam Asanja és Dec községek határában 1915. év június hó 28-án, mikor az 1914. év szeptember 10-én a dec-i csatában elesett magyar népfölkelők (3. és 4. népfk. gyalogezredből) sirja díszkerítéssel és emlékoszloppal látatott el.

Gyásztisztességtevő gyülekezet!

Katonák! Bajtársaim!

Koporsó nincsen a szemünk előtt, megásott sirt sem látunk és mégis ezek a halmok, amelyek mellett most megállva egy-egy kis pihenőt tartottunk és tartunk, fájdalmas érzéssel töltik el szívünket és szemünkbe könnyeket varázsolnak. Igen! mert a múltból beszélnek azok minékünk s eszünkbe juttatják azt a rettenetes harcot, azt a nagy vérontást, mely ezen a síkon az elmúlt év szeptember havának 14-ik napján

történt. Emlékezzünk azért, arra kérlek benneteket szeretett testvéreim, hogy emlékezzünk e napon a múlttól.

De ne csupán azokról emlékezzünk, kiknek tisztesseget tenni jöttünk, hanem menjünk vissza egy kissé előbb is és emlékezzünk rajtok kívül e mai napnak, június 28-ának világtörténelmi szomorú nevezetességéről is. Hiszen ez a nap volt az, mely kiinduló pontjává lett ennek a már-már nemsokára egy évig tartó borzalmas háborúnak. Ez a nap volt az, amikor ott lent Boszniában eldőrdült az a kettős lövés, mely megölt egy boldog fejedelmi párt, amely szétzúzta annak a fejedelmi háznak meleg családi fészket, amely árvaságra juttatta azokat a gyermekeket, kiket az apai és anyai szeretetnek legédesebb érzése vett körül. Ez a nap volt az, mikor a kalmár számítás szövetkezve a zsarnoki uralommal, erkölestelen műveltséggel rábirt, rávett egy a saját uralkodóinak véreben gyönyörködni tudó gyilkos fajzatot arra, hogy megölje, elpusztítsa immár csak boldog emlékezetű trónörökösünk Ferencz Ferdinánd és neje Hohenberg Zsófia öfenségeik drága életét.

Emlékezzünk csak atyámfiai, bajtársaim, micsoda rettenetes felháborodást keltett akkor az a hír az egész ország lakosságában?! miként kergette arcunkba a vért az a gondolat, hogy egy műveletlen vad fajzat, mely csak királygyilkosokat szül, ily alattomos, gaz módon tört életére annak a fenséges párnak, kik Öfelségének, dicsőségesen uralkodó agg királyunknak, méltó örökösei lettek volna. És amikor elsirattuk, meggyászoltuk az ő halálukat, akkor az igazság és a jog nevében megbüntetést követeltük azoknak, kik ezt az orgyilkosságot elkövették.

Nem kaptuk meg, mert gyilkos szomszédaink bizva a felbujtató nagyhatalmak erejében, kevélyen útasították vissza a mi legjogosabb követeléseinket, azt híven, hogy mi már annyira elernyedt, elpetyhüdt nemzet vagyunk, hogy velünk már ők is bátran kiköthetnek.

Nemzeti becsületünk, tisztességünk, de egyuttal nemzetünk fenmaradása, területi épségünk megtartása követelte tőlünk azt, hogy igazságos ügyünk tudatában, az igazság Istenének nevével az ajkunkon fegyvert ragadjunk.

És megtörtént, bajtársaim, több mint 11 hónappal ezelőtt a fegyverbe-szólítás. Elhangzott a régi jelszó: „Talpra magyar, hí a Haza, itt az idő, most vagy soha. Rabok legyünk, vagy szabadok, ez a kérdés válasszatok!?” És a nemzet választott! Mint *egy* ember, úgy keltünk fel mind egyszerre és jelentkeztünk mind a felhívó királyi szózatra, tudván azt, hogy a hazáért mindent áldoznunk kell, mert hazánkat semmiért sem szabad adnunk.

Ajkunkon dallal és az Isten nevével, szívünkben a győzelem legteljesebb bizodalmaival indultunk a hadba.

Emlékezzetek csak arra a virághalmazra, mely elborított minket magunkat, el azt a vonatot, mely bennünket

először vitt a haretérre. S aztán emlékezzetek csak arra az időre, midőn az első tűz- és vérkeresztségen keresztülmentetek, melyben lelketek mintegy megacélosodott a további harcra, küzdelemre. Milyen régen volt ez, ugy-e bár édes bajtársaim?!... És azóta mindig folytatjuk a harcot lankadatlan kitartással, megfélemlíthetetlen bátorsággal azt tartva, hogy: „Ha lehull a két kezünk is, ha mindnyájan elveszünk is, mi vesszünk el ne a Haza!”

Folytatjuk a harcot, még pedig a győzedelmes harcot mindazokkal a nagyszámú ellenségeinkkel szemben, akik reánk törtek, akik bár számbélileg aránytalanul nagyobbak, mint mi vagyunk, de akiknek lelkét nem hevitheti az a bátorság, amely a miénket átjárja, mert ők gonoszszággal, álnok úton járnak s az igaz ügyért való küzdelemnek érzete távol van szívöktől.

És én bajtársaim, most e nagy háború 12-ik hónapjában is azt állítom előttetek, amit ennek kezdetekor mondtam, hogy nekünk győznünk kell! Győznünk kell! mert ez a mi nagy küzdelmünk nem egyéb, mint tanúbizonyságtétel Isten és a világ, Isten és a történelem ítélőszéke előtt arról, hogy el kell veszni annak az ügynek, mely orgyilkossággal, hódítási vággyal s egy nemzet megsemmisítésének és elpusztításának a gondolatával indult meg. De viszont győzni kell annak a népnek, annak a nemzetnek, mely a maga élete fenntartásáért és hazája területi épségének megmaradásaért Isten nevével az ajkán fogott fegyvert.

Ennek az óriási harcnak, melyet a mindenfelől reánk törő ellenségeink ellen viselünk, egyik véres csatája itt folyt le ezeken a mezőkön, melyeket most szemitekkel láttok atyámfiai!

Itt eset el közületek 3-ik népfelkelő ezredhez tartozó bajtársaim, valamint a 4-ik ezredhez tartozók közül azok a hősök 28-an, akiknek a sírhalma felett most megállottunk.

Lelki szemeim előtt megújul az egész harc. Látom egyfelől orgyilkos ellenségeinket, másfelől a mieinket, a ti ezredeiteket, kik megmaradtatok s kik e gyásztisztességtételre eljöttetek.

Látom a hősöket is, akik most már itt nyugszanak e megjelölt közös sírhalom alatt, amint a trombita szavát hallva rohamra indulnak annak riadó hangjára.

Nézzétek! én látom, amint törnek előre bátran, rettenthetetlenül. Látom, amint osztogatják a halált erős karjaikkal. Látom, amint egyik is, másik is szívéhez, agyához kap, mert átjárta azt az ellenség golyója. Látom, amint ömlik belőlük forró, piros, meleg vérök, hősi vérök. Látom, amint orcájuknak szép piros rózsája kezd elhalványodni, megsáppadni, hiszen kifolyt, elfolyt hősi vérök. De látom azt is, hogy még ott a haldoklás pillanatában is szelid, édes, boldog mosoly van arcukon, mert tudják, hogy véröket nem hiába hullatták, életöket nem hiába áldozták, mert kihulló vérök nyomán támad

fel e nemzetnek újabb szabadsága. . . . És látom, mintha ajkaik susognának valamit, mintha a trombitának tovább is riadóra szóló hangja elváltoznék előttük azzá az indulóvá, mellyel elindultak a harcra, a küzdelemre s hallom mintha ez az imádság hagyná elhaladó ajkaikat:

„Isten adj hazánk felett tiszta, fénylő kék eget,
Partjain Tiszánk s Dunánknak áldva szálljon felleget.“

S aztán elnémul e suttogás, elnémul a trombita hangja, elnémul minden, mert örökös némaság borul reájok. A halál lesz úrrá e nagy térségen. Nincs többé jóbarát, nincs többé ellenség. Ott fekszenek egymás mellett temetetlenül. Majd jönnek az irgalmas felebaráti szeretetnek emberei, összeszedik őket, eltemetik őket, még az ellenséget, a szerbeket is abba a két külön sírba, mely az előbb részesült vallásuk szertartásában s külön a magyarokat, e névlelen hősöket e nagy sírhalom alá, hogy aludják itt hosszú álmaikat a nagy feltámadásig.

Dicsőült bajtársaink! Csendes álmot aluvó hős testvéreink! Most, amidőn sírhalomokat megjelöltük s nektek az elmaradt helyett gyásztisztességtételt teszünk, ugyanakkor ez immár megszentelt sírotra hullattuk fájdalomunknak keserű könnyeit s lelkünk egybeölelkezve a ti zokogó szeretteiteknek lelkével, hallja János evangelistának a mennyei jelenések könyvében írt eme nekünk s nektek szóló isteni parancsát: „Légy hív mind halálig és neked adom az életnek koronáját“. (Jel. II. r. 10. v.)

Igen, feledhetetlen bajtársaink, e sírhalom alatt nyugvó hős testvéreink, ti már elnyertétek a mennyei jutalmat, az örök életnek koronáját, melyet földi hűségtekért ad nektek az Isten, mivel elvégeztétek a dolgot, teljesítettétek kötelesegeteket, melyet reátok bízott az Úr. — Mint gyermekek halás szeretettel viseltettétek a titeket felnevelő szülők iránt, mint házasársak és mint édes apák forrón szerettétek feleségeiteket s gyermekeiteket s becsületes munkáttal arra törekedtetek, hogy mind Isten, mind az emberek előtt tisztességet szereztek magatoknak. És amidőn a királyi hívó szó benneteket is fegyverbe szólított, akkor minden habozás nélkül siettetek ti is a becsület mezejére, hogy mint honfiak is teljesítétek kötelesegeteket. Elváltatok szeretteitekől s az utolsó ölelés és búcsúcsók melegtől hevitve, bátran indultatok a harcmezőre, mert tudtatok, hogy ezt az annyi sok véren szerzett szép hazát csak vér által lehet megtartani szeretteinknek. És hogy itt a harcmezőn is hívek voltatok mindhalálig, azt épen ez a sírhalom bizonyítja, mely portestetek felett domborúl, s amelyet irántatok érzett halás kegyeletünk vett körül e diszes kerítéssel s jelölt meg ezzel az emlékoszloppal.

Nyugodjatok azért itt hős bajtársaink esendesen. Lelketek már ott fent az égben elnyerte jutalmát, testetek pedig aludják itt békében.

Ti bár meghaltatok, mégis éltek, mert nem enyészhetik el emlékezetek soha sem a hazában, mivel kitörölhetetlen betűkkel irtátok be azt a történelem könyvébe és a mi szívünkbe. A halás utókor talán majd még diszesebben örökíti meg emlékezeteket, kik véretek hullásával, élteteknek feláldozásával állítottátok meg azt az ellenséget, mely magáévá akarta tenni ezt a földet, édes magyar hazánknak ezt a részét. . . . Aludjatok esendesen s álmotokat ne zavarja meg soha többé a holttestetek felett dúló csatazaj, hanem az emlékezet s a honfiúi kegyelet járjon csak ide egy-egy imát rebegni értetek s hazaszeretetet tanulni töletek.

Távollevő öreg szülők, akik talán még most is várjátok haza kedves fiaitokat, tanuljátok meg még jobban szeretni e hazát, melyért ti is áldozatot hoztatok itt nyugovó kedves fiaitokban.

Gyászban járó fiatal asszonyok, immáron özvegyei e hős bajtársainknak, ti is hiába várjátok vissza a kenyerkeresőt, az oltalomfát, mert nem térnek többé azok vissza hozzátok, mivel itt nyugosznak e sírhalom alatt. Ha majd bevégeződik ez a rettenetes háború, ha majd visszatérnek az ősi hajlékba mindazok, kiket épen, vagy bénán, vagy mint szabadult foglyot újra ölelhetnek szeretteik: akkor fogjátok megtudni, hogy reátok mily nagy gyászt, keserűséget és veszteséget hozott ez a háború. De reménységeteket ne veszítsétek el, hanem bizzatok az árváknak oltalmazó Istenében, ki adjon tinéktek kárpótlást elveszített férjetek helyett szerett gyermekeitekben, akiket tanítsatok meg arra, hogy szeressék őket is oly forrón a hazát, mint ahogy azt édes apjok szerette s ha kell, legyenek készek ők is a legdrágább áldozatot meghozni érte.

Ti pedig, kedves bajtársaim, vegyetek magatoknak példát e dicső hősök életéből és halálából. Járja át a ti szíveteiket is a legteljesebb mértékben a hazaszeretetnek szent érzése s az adjon erőt tinéktek is arra, hogy a tizenkettedik hónapjába lépett hosszú küzdelem, sok szenvedés, nélkülözés és megpróbáltatás ellenére is tudjatok ti is, miként ez itt nyugovó hősök, küzdeni mindhalálig, tudván azt, hogy:

„Ez a föld, melyen annyiszor
Apáink vére folyt.
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezredév csatolt.“

S hogy:

„A nagy világon, e kívül
Nincsen számodra hely.
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt éljed, halnod kell.“

Ámen.

Irtam s elmondtam 1915 június 28.

Bereczky László,
honvédtábori református lelkész.

A rubrikákról s egyebekről.

E lap egyik közelebbi számában Baráth Imre kollégánk igaz szavakban panaszoalta el, miért termékeltelenek, vagy kevésbé termékenyek *csöndes fabusi parókiák* palástos lakói. A sok blanketta miatt, melyeket nyalábszámra gyártanak az arra hivatott agyak s amelyeket a *csöndes fabusi parókiák* papjainak kell kitölteniök. Hol késve, hol késedelem nélkül, de ki is töltjük azokat, nagy hálákat adva az Istennek, amikor útjára kelt a százféle al- és főcímmel, X-ig menő sorszámmal felékésített táblázat.

Bizony könnyen megszámlálhatnók azokat a lelkeseket, akik lelkesedéssel s munkakedvvel forgatják kezükben készítés idején a keresztül-kasul vonalozott-függőlegesen, vízszintesen felelmzett, sokszor az íróasztalra is alig férő lepedőnyi „pontosan kitöltendő” papirlapokat. Mert Isten látja a lelkünket, nem ezeknek készítése vonzott bennünket az Úr igájának a felvételére. Hiszen, ha rubrikázni vágytunk volna, kevesebb fáradtsággal is elérhetjük volna e vágyunk netovábbját. Ott a vasút, a posta, az adóhivatal: ezek paradicsomi gyönyöröket nyújtanak ebben a tekintetben.

És hogy honnan buzog ez a szomjuhozó lelket üdítő blankettaforrás, ha biztos eredetere nem is, de környékere könnyen rátalálhatunk, csak egy-egy közgyűlésünkön vegyük kezünkbe ama forráskutató vesszőt, melynek segítségével egyes túlerzekény idegzetű emberek a hegyek belsejében a csermelyek eredetét állítólag fel tudják keresni.

Az érzékeny lelkészi idegzetűek bizton reá találnak. Csak a hegyeket kell itt is figyelni. A hegyeket, akik uralják a vidéket.

Sértődés ne essék, nyíltan kimondom, hogy az egyház ügyeiben résztvevő egyes világi hegyekben van a rubrika eredetének forrása. Onnan esőrog elő mind bővebb és bővebb mennyiségben, úgy, hogy már-már elöntéssel fenyegeti a lelki élet természetét.

De nem is lehet másként. Mi lelkeszek csendes megadással, most álmos, majd bámuló hangulattal szemléljük, amikor egyik-másik világi vezetőnk a paragrafusok tömkelegébe vonja jámbor többségünket s a töméntelen lövészárkok, drótakadály s aknamező által, melyek ott jól vannak rejtve, letöri eléggé lanyha offenzívánkat. S akkor mi történik? kibontjuk zsebkenőnket s kényre-kedvre megadjuk magunkat. Mi közpapok, a gregariusok, akikbe minden ellenálló kedvet belefojtanak a rubrikák reményeket elsodró patakka duzzadt forrásai. — Hja, könnyű neked így beszélni, a te egyházad nem szorult adócsökkentési segélyre; néktek nem kell domesztikai kölesön stb. Ilyen harcot feladó nyilatkozatokat hall az ember.

Nem kétlem, hogy a fent említett pénzügyi műveletek semmi kapcsolatban sincsenek a gyűléseken, vagy

azon kívül történetekkel, de jellemző, hogy ilyen gondolatok válnak ki az egyházuk ügyeit szívükön viselők agyából.

A rubrikás ívek és kapcsolt részeik pedig készülnek tovább.

Én Istenem, de mit is készítsen az olyan világi elme, ha hasznára akar válni az anyaszentegyháznak, mást, mint blankettát, aki az Úr hajlékában való lakozást látszólag sohasem kívánja. Aki az egyházi életet csak kívülről szemléli, aki a templomi katedrának színetét is Isten tudja, mikor látja. Én úgy szeretem hinni, hogy ilyenek kevesen vannak. De ismerek egy olyat például a mi egyházmegyénk világi nagyjai közül, aki saját egyháza templomában még csak nem is fehér holló, de aki olyan, Hindenburgot is megszegényítő haditerffel fojtja a paragrafusok moesarába a véletlenül is elébe került „ellenséges” papot, hogy szegénynek minden municiója ott vész, ha Pál apostol tüzével lelkesedett is az igazságért. Az igaz, hogy ebben mi jámborok is szoktunk segédkezni, mert ugyan nem fedezzük egy-egy megtámadott vergődő társunkat. Legfeljebb a fehér asztalnál ha merünk összesügni.

Saját fülemmel hallottam egy másik világi nagyságunk s vezetőnk szájából, nem gúny, hanem meggyőződés gyanánt: — *a papnak csak mellékes teendője legyen a templomi szolgálata, első az anyagi ügyek.**

Ilyenek után mit várjunk mi, ha nem blankettát?

És nem látjátok-e ti kollégáim, akik „*e gyönyörűséges igát*” viselitek, hogy micsoda semmik vagytok a gyűléseken egy-egy fiatal jogász mellett, akit a karoszekbe emeltek? Nálunk így van. Ha ő órákig beszél tücsköt-bogarat, nem siet senki megállítani. Ha egy lelkész bizonyos perceknél tovább mer szólni ügye védelmében (nincs ugyan időhöz kötve a szólás joga), a „tiszteletes úr” szájára, szégyen, de hamarosan kosár kerül. Az én önérzetem öh hányszor kerül keresztre ilyenkor. Úgy érzem sokszor, hogy palástos rabszolgák vagyunk. Akik lázadozni nem merünk, sőt odabúvunk öreinkhez közel alázattal, hogy ütésük ne érjen oly nagy lendülettel.

Mi igen sokszor letrák vagyunk, rajtunk felmászna s aztán eldobnak földre, hiszen a visszatérésre ki gondol. De az is igaz, lejönni van rövidebb út is.

Most következhetnék a szokásos felhívás, hogy így tegyünk, meg úgy tegyünk; de én ehelyett őszintén bevallom, nem merem a nevemet e cikk alá odaírni, mert egyházam érdekeit, igaz érdekeit szeretem lelkesen viselni és — nem tehetek róla — a szuggesztívó folytán ilyen irányban babonás is vagyok.

B.

* Egyesek szólhatnak így, de ezt általánosítani nem lehet. Szerk.

Az a sokszor megbeszélt özvegyi drágasági pótlék.

Az a 120 koronás morzsa, melyet, akadt olyan is, aki reszkető kézzel s milliós költségvetés végveszedelmének emlegetésével nyújtott a kegyelem kenyéren tengődő özvegyeknek (nem lehet ezt a konstrukciót ez igaz frázis nélkül megcsinálni!) megérdemel ilyen hosszú címet. Hiszen még ez sincs távolról sem arányban azzal az úttal, amelyet meg kell tennie ennek a kegyelem-morzsnak.

Hogy első fele merre lehet most, azt valaki bizonyosan tudja, de már maguk a *részolgáltak* is nagyon óhajtának legalább sejteni. A nyugtákat bekérték még a múlt (június) hónap végén. De a reszkető kézzel adott s könnyes szemmel várt alamizsna még ma sem (július 29-én) érkezett meg.

Istenem, de sok dolog lehet annak a kiutalásával! Bizony itt volna az ideje, hogy a konvinti fényes palotába beültessen az egyetemes egyház egy lelkészi egyént is, egyenlő jog- és fizetéskörrel, akinek munkája segítségével gyorsabbá váljék az eljárás. Igaz, az is szempont, hogy télire jobban felférnek a 120, illetve 60 koronák, de a nyomorúság bizonyára szigorúan oktatta már ki a ref. papok özvegyeit arra, hogy a télire való nyáron el ne *parazolják*. Ha ez írás megjelenéséig talán szerencsétlenül egyházam özvegy papnéját a várva-várt pénz, ez úgysem veszett kárba, jó lesz mementónak!

Alfa.

* * *

A drágasági pótlék első félévi részlete, melynek — dicsekedés nélkül akarjuk mondani, — lapunk első sorban erős szószólója volt, mikorra ezek a sorok megjelennek, 60—60, illetőleg 12—12 koronában, már eljuthat az azt várva-várók kezébe. Legalább biztos értesülésünk szerint a végrehajtóbizottság az egyházmegyei pénztárnokokhoz az utalványozó jegyzéket megküldte a Magyar Földhitelintézetet megkereste az összeg kifizetése érdekében. A még hátralevő részlet évnegyedenként utólagosan kerül kifizetés alá. Azonban, hogy hiábavaló reményekben senki se ringassa magát, a jövő évre kért drágasági pótlék nyújtása tekintetéből, mintha a jövőre vonatkozólag bizottság lenne megbízva újabb javaslat-tétellel: sajnálattal utalunk a dr. Baksa Lajos úr aláírásával szétküldött végrehajtó-bizottsági kijelentésre, mely lapunk f. évi 27-ik számában a 430. lapon az első hasáb második sorában kezdődőleg olvasható.

Berekböszörmény és az Egyházi Törvény II. t.-c. 20. §-a.

Köztudomású, hogy a berekböszörményi lelkészi állás néhai Budai János elhalálozásával megüresedett.

Azt már kevesebben tudják, hogy a megürült lelkészségbe az egyházi főhatóság Péntek Ferenc volt lelkészt rendelte ki segédlelkésznek. Nevezett férfiú pár hónapig ott működött; ezalatt az idő alatt a hívek megkedvelték, meghívással biztatták. Hogy ő ez irányban mint sáfárkodott, azt nem tudjuk; a tény az, hogy pár hónapi ott működése után elhelyezését kérte s el is költözött a községből. Ma arról értesülök, hogy július 18-án a berekböszörményi hívek szabályszerűen meghívták Péntek Ferencet lelkészüknek.

Nézzük ezek után mit mond az Egyh. törv. hirhedi II. t.-c. 20. §-a?

„20. §. A pályázóknak vagy pályázni szándékozók-nak (valamint az esetleges meghívás elfogadására hajlandóknak) a választó egyházközségben a megüresedés, illetőleg a lelkész eltemetése után való megjelenése . . . az illetőknek a választásból való kizárásával jár.“

Tudjuk, hogy hány lelkészválasztás jutott már ezen a sziklán zátonyra. És míg a szavakba fogózkodás ugyanezen t.-c. 38. §-át meglehetősen kitágította azáltal, hogy a meghívást az egyhelyben töltött egy év eltelté előtt is lehetségessé tette, ennél a §-nál még hüvelybe rejtett törként áll a törvényben adott ama kerületi magyarázó utasítás, hogy a lelkészi állás az esperesi concessára adott igenleges felelettel üresedik meg és nem a presbitériumban történt lemondás tényével, mint ezt pedig az egyházkerületi közigazgatási bíróság 1905 májusában 207. sz. a. hozott ítéletével kimondotta. Dehát lex posterior derogat priori. Arról ne beszéljünk, mekkora képtelenség a törvényhez, másnak mint a törvényhozónak magyarázó utasításokat szerkeszteni, amely az adott esetben külféle lehet. Tény, hogy ezt a rejtett tört. bravóként döfik az egyházmegyei bíróságok a gyanútlan jelöltek szép reményeibe. Én is kaptam ilyet. Munkácsi esetjére volt méltó a farizeusi szemforgatás, amikor így vigasztalgattak a szeretet vallásának főpapjai: Baj, hogy ezt öcsém nem tudta, mi sem tudtuk, de ez és ez a törvényt magyarázó felfedezte. „Sajnáljuk“ — mondták, pedig örültek, roppant mód örültek. Láttam az arcukon.

Máskor is láttam, sőt tapasztaltam már a törvény-nyel való zsonglörösködést, amikor a §. közei között és által rémesen gázoltak le egyeseket. Örömmel látom, hogy a §. a jelen esetben kiegyenesedett és gát helyett lépcső lesz Péntek Ferencnek. De ez talán még sem tűrhető, legalább szó nélkül. Vagy pedig dobjuk tűzbe az egész §. tengert és ne ámítsuk magunkat a törvénybe vetett bizalommal.

Még csak annyit ehez az esethez, hogy én ennek a §-nak elvileg ellene vagyok. A jelölteknek a gyülekezet körében való szabad megjelenését óhajtom és kívánám. Péntek Ferenc urat nem ösmerem, ellene a legesekélyebb animozitással sem viseltetem, a berekböszörményi lelkészi állásra pályázni gondolatomban sem volt, nincs is.

Amiket irtam, információim alapján irtam. Amennyiben tévedtem volna az eset körülményeire nézve a felelőséget azokra hárítom. Különben halljuk az érdekelteket.

Tarnóczy Lajos.

Külföld.

A Christliche Welt július 15-iki számában *Emil Hadina*: „Papi Hivatal és theologia” címen értekezik s a papság elnyerésének a megkönnyítését sürgeti azok számára, akik igazán belső hivatásérettséggel kifolyólag, Isten lelke által kényszerítve akarják magukat a keresztyén lelkipásztori munkára szentelni. Hadina természetesen csak olyan embereket tart szem előtt, kik felsőbb egyetemi tanulmányaik alapján rendelkeznek azzal az intelligenciával, mely őket nagy dolgok felfogására és szolgálatára képessé teszi s akik így már bírják azt a szellemi tökélet, mely belső hivatásérettségük igazi keresztyén papi értelemben való gyakorlati kamatoztatására segítené. Vajjon jogosult-e — kérde H. — az emberektől a papi szolgálat lehetőségét csak azon az alapon megtagadni, hogy az illetők nem tudományosan képzett theologusok és nem tették le az egyházi szabályzatban előírt szükséges vizsgálatokat? Ő arra a felfogásra jut, hogy nem jogosult. Módot kell keresni és találni arra, hogy az ilyen emberek külső formalizmusok nélkül is kielégíthessék egyéni javukra és a köz javára belső lelki vágyódásukat és a kényszervizsgák alkalmazása nélkül szerezhessék meg azon theol. ismereteket, amelyek a lelkipásztori hivatás sikeres betöltéséhez szerinte is elengedhetetlenek. — A kérdés igen nehéz s bár teljes mértékben méltányoljuk H. idealizmusát, nem hallgathatjuk el azon követelmény hangsúlyozását, hogy a mai mindenféle eszmékkel és szellemi irányzatokkal túltömött és keresztül hasogatott világban a keresztyén-ség ügyének a theologiailag legképzettebb emberekre van szüksége, kik helyüket megállják minden viharral, vésszel szemben, e képzettség elérését és ellenőrzését pedig jelen eszközeink birtokában csak a megfelelő előtanulmányok hallgatása s a róla való számadás formájában látjuk biztosítva. A lelkipásztorságra való képesítésnek ez a továbbra is fenntartandó módja azonban senkit sem akar kizárni a keresztyén ügy dicsőséges szolgálatából: helye és része van abban minden hivattottnak, — csak jelzi, hogy a vallásos életben az érzelmi momentumok mellett az értelmi mozzanatok sem hanyagolhatók el s a kettőnek együtt kell hatnia az életfolytatást eszközölő, irányító akaratra.

A Chronik der Christlichen Welt július 15-iki számából közöljük annak a háborús munkának az ismeretét, melyet az evangélikus egyház a bajor csapatok evangélikus katonái között, majd a gyülekezetek vallásos buzgósága és áldozatkészsége ébrentartására is

végeztetett. Legalább alkalmunk lesz a mi hasonló irányú munkánkkal amazt összehasonlítani. — Legelső teendő volt a hadba vonulókat megfelelő számú táborigyelmeztető és pedig tapasztalatokban megedzett, gyakorlott lelkipásztorokkal ellátni, majd a kórházi szolgálatban is a lelki gondozás végzésére szükséges erőkről gondoskodni. A hadi szabályok értelmében a mozgósításkor minden év. katonának kijáró katonai enekeskönyv utánpótlását és a katonák lelki szükségleteit kielégítő más vallásos iratok szétosztását is lelkiismeretesen végeztette a hivatalos egyház. A hadüzenet utáni első vasárnapon általános bönbánati vasárnap tartatott és hivatalosan elrendeltetett a hadjárat egész idejére egy heti hadi imaóra s a közönséges vasárnapi imádsághoz egy a hadi állapotra vonatkozó imarészlet betoldása. Csöndes határozatba ment, hogy magán imádságok céljaira a templomok nyitva tartassanak. A lelkipásztorok kötelességévé tétetett a hadban elesettek emlékét megfelelő módon hirdetni s ahol szükséges, emlékeztetükre gyászistentiszteleteket is tartani. Egyik vasárnap az egyházi beszéd keretében rá kellett a prédikátoroknak mutatni az alkoholélvezet és a nemi kicsapongás veszélyes következményeire is s inteniök kellett a katonákat az ezen veszélyektől való tartózkodásra. Végül elrendelte az egyházi főtanács „az egyházi krónika” vezetését is, mely az egyházi tagok: pap és hívek háborús tevékenységéről adjon hiteles és kimerítő beszámolót s amely hivatva lesz majd az egyetemes német nemzeti egyház ilyenmű tevékenységéről szóló monumentális feldolgozásnak alapul szolgálni. — Amint látjuk tehát, mind olyan tevékenységi ágak és mozzanatok, amelyeket mi magunk is gyakorolunk talán mégis annyi különbséggel, hogy a német evangélikusok feladatukat nagyobb egyöntetűséggel s a rendszeres szervezethez főlismerhetőbb jeleivel végzik, mint mi tesszük, bár vezetőink bölcsesége és agilitása már nálunk is eléggé kifejeződött irányt adott az egész háborús lelkipásztori tevékenységnek.

vd.

IRODALOM.

— **Előfizetési felhívás.** „Isten Igéje a Világháborúban” cím alatt egy 10 ivre terjedő kötetet szándékozom kiadni a háború kitörése óta írt közönséges vasárnapi, alkalmi és ünnepi háborús vonatkozású beszédeimből és imádságaimból a karácsonyi és husvétii ünnepkör kivételével, melyeknek beszédei és imádságai külön füzetekben jelentek meg. A kötet augusztus hó végén fog megjelenni. Ára 3 korona 50 fillér lesz, melynek hozzám beküldése ellenében a kiadványt portómentesen küldöm meg a megrendelőknek. Másként utánvétellel. Körmend, (Vas megye) 1915 július hó 14-én. *Fülöp József*, református lelkész.

— **Évkönyv a debreceni református kollégium felső oktatási intézetéről az 1914–15-ik évről.** Közzéteszi dr. Kún Béla. XXXVII. (1.) évfolyam. Debrecen, 1915. Ez évkönyvnek a megjelenése, mely dr. Kún Béla egyetemi tanár, kollégiumi igazgató gondosságát dicséri, elég bizonyosság mellett a tény mellett, hogy az ősi debreceni kollégium mint ilyen az egyetemmé való átalakulás után is áll s teljesíti a nevelés- és oktatásügy szolgálatában nemes hivatását. Az egyetemi tanszakok megszűnése után mint felsőoktatási intézet működik tovább, melyben egyetemi theol. tanárok és az egyházkerület által beállított szakerők (az utóbbiak az egyetemen be nem kebelezett szaktárgyak előadására) végzik az ifjúság komoly szellemben és tudományos irányban való nevelése munkáját. Az intézet felett áll a felsőoktatási tanács, melynek tagjai az egyetem felkért ref. vallású tanárai és az intézet funkcionáriusai s ez a tanács gyakorolja az igazgatótanács s az egyházkerület legfőbb ellenőrzési és intézkedési jogának fenntartása mellett a felső oktatási intézet feletti felügyeleti és irányítói jogot, valamint ez ítéli oda a felső oktatási int. növendékei számára fenntartott kollégiumi kedvezményeket is. Az intézet előbbi évi működéséről festett hiteles és kimerítő kép igen megnyugtató s azt a jogos bizodalmat kelti fel bennünk, hogy a tiszántúli egyházkerület bölcsesége ez intézményben az új egyetemmel kapcsolatban olyan erős és egészséges kulturtényezőnek vetette meg alapját, melyből a magyar közéletre, kulturára s az új egyetemre is bőséges áldás fog áradni. Ha ez intézet a régi dicsőséges kollégium továbbfolytatása s a kollégium annyi szellemi hasznot jelentett évszázadokon keresztül közművelődésünknek, úgy sem működése jogosultsága felől nem lehet kétely, sem nem kell és nem szabad aggódnni miatta, hogy feladatát sikeresen, a régi nagy tradíciókhoz méltóan meg ne tudná oldani. — A kollégiumi igazgató úrnak pedig őszintén köszönjük, hogy az intézet első évéről adott összefoglalással az intézmény szükségességébe és életképességébe vetett hitünket megerősítette.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

3743—1915. sz.

Nagytisztelétű Esperes Úr!

Egy éve már annak, hogy ellenségeink háborúra kényszerítettek bennünket s a dicsőség útján haladó nagy küzdelem még mindig tart.

E hosszú idő alatt hadban álló több milliós hadseregünk élelmezése már is tetemesen csökkentette az ország állatállományát.

Már pedig a beállott hiányt — a dolog természeténél fogva — még békés időben is csak hosszabb idő után pótolhatja a céltudatos állattenyésztés.

A kormánynak kötelessége tehát, hogy egyfelől a háború még hátralévő idejére a hadsereg és az itthonmaradottak élelmezését, valamint a gazdasági munka zavartalan folytatásához szükséges állati munkaerőt biztosítsa, másfelől gondoskodjék arról, hogy a rendkívüli mértékben lepadó állatállománynak helyreállításához szükséges tenyészanyag a békés idők beálltával rendelkezésre álljon. Mindez csak az állatállomány messzemenő kimelésével, vagyis a húsfogyasztás okszerű korlátozásával történhetik.

Ebből kiindulva a miniszterium már eltiltotta a marha-, borjú- és sertés-húsnak a hét két napján (kedden és pénteken) való kimérését, illetőleg étkező helyeken való kiszolgáltatását.

Az állatállomány védelmét célzó ez az intézkedés nem jelenti azt, mintha a közönséget valamely pótolhatatlan életszükséglet kielégítésétől fosztaná meg. Az orvosi tudomány ugyanis már régen megállapította, hogy a húsetel az emberi szervezet erejének fentartása és fokozása szempontjából nem nélkülözhetetlen tápszer, sőt ellenkezőleg, éppen a hússal való táplálkozás az, ami határozottan káros elváltozásokat idéz elő az emberi szervezetben. Már pedig a hússal való táplálkozás hazánkban, egészben véve nagy túltengést mutat.

Ha tehát a zöldség- és főzelékfélék és gyümölcs, amelyekben különösen nyáron eléggé bővelkedünk, a húst könnyen nélkülözhetővé tesszik: hazafias érzésünk feltétlenül megköveteli, hogy megszokott életmódunkon változtassunk, főleg amikor azzal egészségünknek is hasznára lehetünk. A háború sok más irányban és mindannyionktól nagy áldozatokat követel, amelyeket a magyar társadalom eddig mindig páratlan hazafias lelkesedéssel sietett minden téren meghozni. Ezek mellett igazán csekélységgé törpül a hússal való táplálkozás mérséklése, amely lényegében csak némi életrendi kérdéssé zsugorodik, kihatásában ellenben kiszámíthatatlan hadviselési és közgazdasági eredményekkel jár.

Joggal remélhető tehát, hogy a közönség nemcsak a miniszterium rendeletében meghatározott napokon fog tartózkodni a húseteltől, hanem önszántából is még nagyobb mértékben fogja csökkenteni a húsfogyasztást, amely önkéntes önmegtartóztatással maga is nagymértékben elősegítheti azt, hogy a miniszteriumnak az állatállomány védelmére irányuló törekvése minél üdvösebb eredményre vezessen.

Ismerve a hazai papságnak az ország népére gyakorolt nagy erkölcsi befolyását, a Vall. Közokt. Min. 6728—1915. eln. sz. leiratában hivatkozással azon kérelemmel fordulok Nagytisztelétűségedhez, hogy az illetékesége, illetve hatósága alá tartozó lelkészeket, — akik magasztos hivatásuk következtében állandó és közvetlen érintkezésben állanak a néppel — méltóztatásuk utasítani, hogy a húsfogyasztás korlátozásának eszméjét minél szélesebb körben népszerűsítsék s erős meggyő-

zódessé érleljék azt az igazságot, hogy a hús fogyasztás mérséklésével az állam minden polgára nemcsak hazafias áldozatot hoz, hanem saját egészségének is szolgálatot tesz.

Azon kellemes reményben, hogy lelkészársaim ez ügyben is, mint a háborúval kapcsolatos egyéb kérdések megoldása körül a szokott s eddig tapasztalt lelkesedéssel és odaadó buzgalommal fognak eljárni,

atyafiságos szeretettel vagyok:

Debrecen, 1915 augusztus 3-án.

Kiss Ferenc,

püspök h., egyh. ker. főjegyző.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Leel-Össy István**, hadapród theologus. A megbarnult kollégium szíve riadozva dobbant fel egy perere... Valami szomorú, de mégis felemelő fájdalom, valami kesergő és mégis büszke gyász érzése rezgett át a megvénhedt falak kebelén... Gyász, amely most oly sűrűn telíti tiszta könnyel a szemeket s oly gyakran reszketteti meg bánatával a szerető szíveket... Meghalt *Leel-Össy István!*... Kihült a szíve ismét egy debreceni diáknak, kevesebb lett ismét egy ifjú Timotheussal! Csöndes parókhia nem várja már többé, kis templomok ölén nem zendül meg hangja, méla harangszava nem hívja imára; az „Alma Mater”-nek halva egy diákja... Így volt számára rendelve!... Békeség papja kívánt lenni és a harcok hőseként hullott el!... A hadapród-theologusok első haretérre indult esoportjával ment el a két testvér: Leel-Össy István és Árpád. Özvegy édesanyjuk marasztaló szava, esdő panasza nem tartotta őket vissza. Mindkettő önként indult oda, hol sápadt halottak milliói hullnak le a megszentelt, véres rögökre. Elmentek és — ... visszatértek!... Az egyiknek sugár termetét megtörte a szenvedés, de mégis hazajött élve!... A másik?... Az is jött! Fején ott tátongott a halálos gránátlötte seb, de nem birta soká. Útközben a grázi kórházban kilehelte lelkét, mely önzetlenül, hazafiúi önfeláldozással égette el ifjú életét a hazaszeretet oltárán. A porhüvelyt sírbadöntötte az ágyúk gyilkos golyója, ifjú arca rózsáit lehervasztotta a kínos szenvedés, mellyel a kórházban meg kellett küzdenie, de lelkét, azt a mindenki előtt ismert

beesülettudó, karakteres lelkét nem oltotta ki... Hazajön a grázi kórházból kihült teteme, hogy itt porladjon a debreceni temetőben, honi hantok alatt, az öreg kollégiumhoz közel, a nemrég elhunyt édesapa mellett... Sirjára mi is ráhelyezzük az emlékezés virágait, melyek boldog álma felett fognak örködni... Ifjú Timotheus, Leel-Össy István!... elesett hős, édes barátunk!... Életednek dícső, örök példája nem halt meg, arról tanulnak új Timotheusok, és síroznak álma boldog, nyugodt lehel, reményed, vágyad szívükbe írva ott... Aludj!... Aludj!... (N. L.)

— **Új internátus.** A mezőtúri ref. főgimnázium 100 tanulóra kitűnően berendezett új internátusa szeptember hó 1-én megnyílik. A felvételi kérvények augusztus hó 10-ig nyújtandók be a főgimnázium igazgatóságához. Ellátási díj egész évre 500 K; de vannak 400, 350, 300, 200 és 150 koronás kedvezményes helyek is. Mezőtúr, 1915 augusztus hó 1. *Borsos Károly*, igazgató.

— **Pót- és javítóvizsgák, beiratkozások a debreceni ref. tanítóképzőintézetben.** A pót- és javító vizsgák szeptember 2—3. napjain tartatnak meg. A vizsgát tenni akarók akár személyesen, akár írásban augusztus 25-ig jelentkezzenek az igazgatóságnál. A beiratkozás szept. 1—8. napjain lesz, az I. osztályra nézve szept. 4—8-án. A felsőbb népiskolát végzetek felvételi vizsgája 4-én d. e. 8 órától kezdve lesz, míg a zenei hallás megvizsgálása 4—8. napjain minden nap 8—9-ig a zenteremben. Az orvosi megvizsgálás szept. 4—8. napjain a főiskolai orvos által később meghatározandó időben történik meg. A vidékről jövő tanítóképzőintézeti növendékek lakásáról és tápintézeti ellátásáról gondoskodva lesz. A június végén a tápintézetbe felvett növendékek díjai a következőképen módosúlnak: a 60 kor. tápintézet; díj marad, 140 kor. helyett 160 kor., 200 kor. helyett 300 és 300 kor. helyett 400 kor. fizetendő a szokásos négy részletben. Debrecen, 1915 aug. 3. *Az igazgatóság.*

— **Egy jámbor indítvány.** A minap egyik más vallású kollégánkkal beszélgettem. Szóba került az augusztus nyolcadika, amely napi istentiszteletre ők is megkapták a mienkhez hasonló rendeletet. A rokkantak javára kell nekik is gyűjtést rendezni. Ezzel kapcsolatban mondotta a más vallású kollega, hogy nekik jelentésükkel kapcsolatban az akkor tartott prédikációjuk vázlatát is be kell küldeni a püspökhöz. Én úgy vélekedem, ez nagyon életrevaló eszme. Minden ilyen hivatalos istentisztelet alkalmából ha mi is felterjesztenők az akkor tartott beszédeink vázlatát, egy érdekes és ér-

Költségvetést díjmentesen készít.

BARTHA ISTVÁN

A magyar államnak és a vármegyének állandó vállalkozója.

kővezető-mester és útépitési vállalkozó Debrecen, Kossuth-utca 35-ik szám alatt.

Városoknak és községeknek készít gyalogjárdákat faragott kővel, téglával, kocsí-utakat mindenféle kivitelben, — úgszintén átrakásokat is jutányosan elvállal. +++ Telefon-857.

tékes gyűjtemény keletkeznek idők folyamán, amely micsoda sok oldalról világítana meg egy-egy napot, kort, lelkészeink felfogását, a nyert talentumokkal miként való sáfarkodását. A számlálhatatlan rubrikás ívek kitöltése mellett hadd végeznénk a mi munkakörünkbe vágó működést is. Nem fűzök több érvet ehhez az indítványhoz, én látom nagy horderejét minden irányban. Hátrányát, vagy akadályát sohol sem tudom föllelni. Az eszme egy nagyon tehetséges fiatal püspöké, aki bizonyára tulajdonít valami értéket neki, különben nem köteleznék végrehajtására papjait.

a.

— **Hősök halála.** Zoványi Pál, Viski Pál zoványi lelkész és esperes nagyreményű unokája, életét adta hazájáért. Szülői fiok emlékére a zilahi főgimnáziumnál 400 koronás alapítványt tettek azokból az ösztön- és pályadíjakból, amiket az ifjú hős tanuló korában a zilahi iskolában nyert és példás szorgalommal gyűjtött.

— **Káplántartási díjak és segédlelkészi fizetésekiegészítések az 1915. év II. negyedében.** Hajdudorog rl. 125 K, sl. 65 K; Hajduhadház esp. 125 K; Békés-sámszon rl. 125 K, sl. 65 K; Nagyikinda sl. 125 K; Panesova sl. 125 K; Szeged sl. 125 K; Szentés esp. 125 K; Temesvár sl. 75 K; Beregardó 1914 júl. 1—júl. 8. sl. 5 K 77 f.; Kígyós rl. özvegye 125 K; Kisharangláb rl. 125 K; Munkács esp. 125 K, II. sl. 25 K; Bilke 1914 okt. 20—nov. 22-ig rl. 47 K 22 f, sl. 24 K 55 f.; Nagyvárad esp. 125 K; Felső—alsójózsa sl. 125 K; Kaba esp. 125 K; Berettyószéplak rl. 125 K; Biharfelegyháza apr. 1—apr. 30-ig rl. özvegye 41 K 66 f.; Érmiaályfalva esp. 125 K; Magyarok rl. 125 K; Piskolt rl. 125 K; Dombrád sl. 125 K; Eperjeske január 1—jún. 30-ig rl. 250 K, sl. 130 K; Gemzse apr. 1—máj. 15. rl. 62 K 50 f, sl. 32 K 50 f.; Gégeny esp. 125 K; Laskod rl. 125 K, sl. 65 K; Tisza-bezdéd rl. 125 K, sl. 65 K; Kenderes esp. 125 K; Kállósemjén rl. 125 K, sl. 65 K; Nagykálló esp. 125 K; Nyírbátor sl. 95 K; Nyíregyháza sl. 125 K; Nyirtura rl. 125 K; Máramaróssziget sl. 125 K; Nagyszőlős esp. 125 K; Avasújváros esp. 125 K; Kisköles rl. 125 K, sl. 65 K; Mátészalka sl. 125 K; Nagyecsed esp. 125 K; Nagykároly sl. 125 K; Vitka rl. 125 K, sl. 65 K; Nagyszalonta esp. 125 K; Sarkad sl. 50 K; Biharzsadány máj. 1—jún. 30-ig rl. 83 K 34 f, sl. 43 K 34 f; Penyige rl. 125 K, sl. 65 K; Szatmár sl. 125 K; Szatmár apr. 1—máj. 31. I. sl. 83 K 34 f, II. sl. jún. 1—30-ig 41 K 66 f; Szatmárnémeti esp. 125 K.

— A szükséges nyugtalapokat az egyházkerületi pénztári hivatal szétküldte. Méltóztassanak az érdekelt nt. lelkész urak a nyugtákat gondosan kiállítani, hitelesítés végett a nt. esperesi hivatalhoz azzal a kéressel küldeni, hogy onnan a nyugták kifizetés végett közvetlenül juttathatók a pénztári hivatalhoz.

— **A miskolci egyházi értesítőből** olvastuk a következőket a presbyterium határozatából. „Tárgyaltatt

az egyetemes konvent határozata, amely az egyház adósegélykérvényének elutasításáról szól. E konventi határozat ellen a felebbezést dr. Tüdös István elkészítvén s bemutatván, az felolvastatott s egész terjedelmében elfogadtatván, a konventhez felterjeszteni határozott, miután nyilvánvalók s kézzelfoghatók azok a tévedések, amelyeket a végrehajtó-bizottság a kérvény elbírálásánál elkövetett s amelyeknek helyreigazítása után másnak kell az eredménynek lenni, mint volt az első alkalommal. Bizonyos évszázados gyakorlat felett is napirendre tért a konventi bizottság, amelynek némi indokolásai bizonyos tételekre nézve így szólnak: „elég lesz ennyi“. Oda illeszthetjük ezt a dolgot kószorúba gyűjtendő szemelvényeink közé.

— **A tőkesegély-törlesztése.** Az egyházkerületi és főiskolai pénztárból folyósított tőkesegély-kölcsönök után az 1½%-os tőketörlesztési részletek augusztus 1-én esedékessé váltak. Miután a több mint kétszáz egyház közül eddig alig húsz helyről küldték be a törlesztési részletet, az egyházkerületi pénztári hivatal ezen az úton hívja fel és kéri az adós egyházakat, hogy a másfélszáz tőketörlesztési részletet sürgősen küldjék be. A tőkének 32 év alatt való visszatérítése lehetetlenné válik, ha további késedelem történne, amiből igen kedvetlen zavarok állanának elő. Részünkről is buzdítjuk az egyházakat, hogy saját érdekükben ne késsenek a tartozás gyors befizetésével.

— **Előfizetőink és hirdetőink figyelmét felhívjuk, hogy minden, a kiadóhivatalt érintő levelezések, reklamációk, hirdetés-feladás stb. kifejezetten Nagy László kiadóhivatali intéző Debrecen, városi nyomda címre küldendő.**

Felolós szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: dr. Veress István, dr. Varga Zsigmond.

Pályázat

tornatanári állásra.

A debreceni ref. főgimnázium tornatanári állása a rendes tornatanár betegsége miatt az 1915—16. tanévre helyettes tanárral fog betölteni. Évi fizetés 2000 korona, legfőlebb heti 24 órai tanítási kötelezettséggel. A pályázati kérvényt a főgimnázium igazgatótanácsához kell címezni és fel kell szerelni a következő okmányokkal: keresztlevél, a végzett tanulmányokra vonatkozó bizonyítványok, a tornatanításra képesítő oklevél, az előbbi alkalmazásról szóló bizonyítványok, a katonai kötelezettség irányában fennálló viszony igazolása, közhatósági orvosi bizonyítvány a pályá-

zónak a tanári pályára alkalmas voltáról. A kérvényt augusztus hó 15-ig a debreceni ref. főgimnázium igazgatóságához kell beküldeni. Az állást folyó évi szeptember 1-én el kell foglalni.

Debrecen, 1915 július 28.

Karai Sándor,
igazgató.

Irodalmi pályázat.

Az Egyetemes Konvent folyó évi május hó 27—29. napjain tartott gyűlése 118. sz. határozatának alapján az Egyházi Könyvtár-bizottság pályázatot hirdet egy kézikönyvre, mely az egyházi és iskolai kormányzat és igazgatás terén érvényben levő törvények és törvényes rendelkezések feldolgozását magában foglalja.

Ebben a kézikönyvben, mely az egyházi és iskolai ügyekkel szerves kapcsolatban levő állami törvények és rendeletek ismertetését is felölelné, törvényeink és jogszabályaink alapján tisztázandók és szabatosan körülírandók: egyházi és iskolai hatóságaink és tisztviselőink ügyviteli teendői, az alsóbb és felsőbb hatóságok egymáshoz való viszonya, jogai és kötelességei, az eljárás módja, a kötelesség mulasztások jogkövetkezményei, szóval mindazok a kormányzati és rendtartási irányelvek, amelyeknek ismerete és alkalmazása egyházi és iskolai adminisztrációnkat biztosabbá tenné és egységes rendtartás kialakulásának útját előkészítené.

Mindazok, kik a pályázaton részt venni kívánnak, munkatervezetüket és egy kidolgozott fejezetet 1916 március 31-ig alulírott bizottsági előadóhoz küldjék be szerző nevét tartalmazó zárt jellegű levél mellett.

As első díjat nyert munka szerzője 500 K tiszteleldíjban részesül és megbízást kap a munka megírására, ívenként 64 korona írói díj mellett. A második legjobb munka szerzője 200 korona tiszteleldíjban részesül.

Pápa, 1915 augusztus 4.

Dr. Antal Géza
biz. előadó.

Pályázat.

A biharvajdai ref. egyház presbytériuma pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett kántortanítói állásra. Javadalom: lakás kerttel, 5 hold 484□-öl szántó és réti föld, adóját az egyház fizeti, 4 legelő. Pénz az egyháztól 668 korona 22 fillér. Községtől 40 korona. Stóla ének-szós temetésnél 1, predikációs temetésnél 2 korona. Államsegély 1200 koronáig 440 korona.

Kötelessége: hat osztályú vegyes iskola és téli hónapokban az ismétlősök tanítása. Kántori teendők végzése. Kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén az istentisztelet végzése. Személyes megjelenés saját költségen előnyt nyújt.

Pályázati határidő augusztus 15. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Pályázati kérvények a lelkészi hivatalba küldendők.

Biharvajda, 1915 július 27.

2—2

Ref. presbyterium.

Pályázat.

A *Köröstarcsai* ref. egyház hadba vonult tanítója helyettesítésére pályázatot hirdet egy *helyettes tanítónői* állásra, kinek kötelessége a *tanyai* iskolában az I—IV. vegyes osztályoknak a tanterv szerinti tanítása. Fizetése — a tanító hazaérkezéséig — havonként 80 korona és lakás. Az állás szeptember 5-ig elfoglalandó. Kérvények alulírottához f. évi augusztus hó 20-ig küldendők.

Köröstarcsa, 1915 aug. 3.

Szabó János,
lelkész.

Pályázati hirdetés.

A nagykeréki-i ref. leánytanítói állásra pályázati határidő augusztus 20.

Fizetés: 1. az egyháztól évi 1000 korona készpénz, mely évnegyedenként fizettetik, 2. megfelelő állami kiegészítés, 3. két szoba és mellék-helyiségekből álló lakás, 4. kertpótlék címén 20 korona, 5. ismétlő iskola vezetésért a községtől 50 korona.

Kötelessége az I—VI. osztályoknak az egyházkerületi tanterv szerinti vezetése; kántortanító, esetleg a lelkész helyettesítése azoknak akadályoztatása esetén.

Kérvények a lelkészi hivatalhoz küldendők. Az állás szeptember 8-ig elfoglalandó.

Nagykeréki, 1915 augusztus 1.

Ref. lelkészi hivatal.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készítek a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ladával. Biztos működéséért még a legnevedesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelt könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

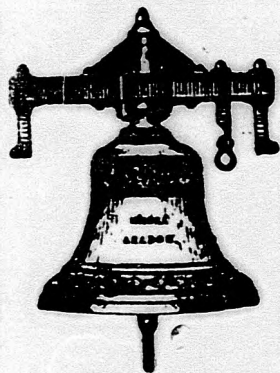
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ércöntődeje, szivattyugár

ARAD, RÁKUCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegetakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-árványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
— ingyen és bérmentve küldetnek. —

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Löfkovits Arthur

— oras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-n. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Epen most jelent meg, a hazai protestáns egyházak nagy imádságírójának

Szolnoky Gerzson-nak

Háborus idők imádságos könyve

hadbavonultak és azok családjai számára című munkája.

Tartalmaz 55, a gyorsan változó viszonyok között is minden alkalomra és úgy a katonák mint az itthonmaradottak számára megfelelő imádságot, ezenkívül zoltárokat és dicséreteket.

A 160 oldalra terjedő 12¹/₂ × 8¹/₂ cm. nagyságú, zsebbe tehető imádságos könyvnek bolti ára díszes kemény kötésben 1 kor., 10 darab vételnél 90 fillér, 100 darab vételnél 75 fillér.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában DEBRECEN